

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد.

۲۰۲۰/۰۷/۱۴

عزیز الله کهگدای

یادداشتهای حافظ نور محمد کهگدای

قسمت ۴۵

قلعه خلم :

در قرن ۱۷ دولت چین حکومت اسلامی «کاشغر» که به «مروارید جاده ابریشم» معروف بود و «یارکند» که از شهرهای تاریخی چین بودند از بین برد، حکام آنجا را همراه با ۱۲ هزار اتباع شانرا مفرور کرد و از این رو احتمال قصد تجاوز بسوی سرحدات افغانستان میرفت احمدشاه بابا مصمم شدند که در مرکز شهر خلم قلعه عریض و مستحکم اعمار نموده که محل حاکم و چاپارخانه و مرکز استخبارات نظامی باشد، از اینرو بطرح قلعه دارالحکومه خلم توسط مخلص خان پوپلزایی سردار کل ترکستان اقدام گردید و مخلص خان، بهرام خان را مؤظف ساختمان قلعه مذکور ساخت، این قلعه قرارگاه عسکری بنام «تاش قلعه و تاش قرغان» یاد میشد که در بین بلخ و قندز موقعیت داشت یعنی قلعه دارالحکومه «خلم» که شکل قرارگاه عسکری را داشت و مدت ده سال را ساختمان آن دربر گرفت.

بیگی خان:

بیگی خان یکی از منتقدین پوپلزایی خسر اعلیحضرت احمد شاه بود که به نام وزیرشاه ولی خان بامیزیایی شهرت داشت. پس از فوت احمد شاه بابا «۱۸۶۱ ق - ۱۷۷۲ م» که در اثر مریضی شکر وفات یافت، بیگی خان نواسه خود شهزاده سلیمان را به پادشاهی برگزید که با مخالفت شهزاده تیمورشاه درانی پسر ارشد احمد شاه بابا و روسای قبائل درانی مواجه گردید، تا آنکه بیگی خان را به قتل رسانیدند و شهزاده سلیمان را کور کردند. احمد شاه بابا در اثر خویشی باسران قبائل و بزرگان اقوام معروف همکاری و خویشاوندی را جلب نمود، از این رو برای خود و پسران خود از اقوام و مذاهب مختلف زن گرفت و توانست بدین وسیله آرامش نسبی را برقرار سازد. تیمورشاه درانی ۱۴ زن در حرمسرای خود داشت، و به قولی تعداد ازدواج تیمورشاه اعم از نکاحی و صورتی به اساس روزنامه‌چة خاصه خودش به ۳۰۰ نفر به حساب آمده است و از زنان رسمی تیمورشاه ۳۴ پسر و ۱۳ دختر بجا ماند.

از مشایخ کبار:

حاجی میرافضل معاصر امیران بلاستقلال ابدالی هرات و جناب میریحی قتالی از مشایخ کبار عصر امارات ابدالی هرات است، که در سر زمین باستانی هرات حیات بسر برد و مورد احترام خاص شاهان سدوزایی بود. از مظاهر کرامات اوشان اینست: عبدالرحمن درانی را صاحب نگارستان سلطانی، حبیب عبدالرحمن معرفی میکند، در زمان احمدشاه بابا، توپچی باشی بود، روزی در اثر امری از حضور احمد شاه بابا محکوم به اعدام شد. نسقچیان عبدالرحمن را به زیر پای فیل بقتل میرساندند ولی فیل رم کرد، باردیگر او را بدهن توپ بستند اما توپ آتش نه گرفت. نسقچیان حیران ماندند و تصور کردند که در بدن خود چیزی دارد از اینرو به پالیدن لباس و بدن او اقدام کردند که مبادا تعویزی دربر داشته باشد اما از نزدش چیزی نیافتند با تحجب بحضور پادشاه صورت واقعه را بعرض رسانیدند.

احمد شاه بابا عبدالرحمن خان را اظهار و پرسید: آیا بیگی از بزرگان اخلاص کامل و یا مریدی دارید که مانع از قتل تو شده است؟ حبیب عبدالرحمن عرض کرد: در آغاز جوانی شغل شبانی داشتم در دامنه کوه شخصی بالباس نمدی بامن برخورد سلام کردم و نامش را پرسیدم؟ او به بسیار خوش روی گفت: اسم سید یحی، از سادات کوه زور هراتم! من بوی اخلاص مند شدم و ازش استمداد جستم، او چنین فرمود: «مدد کن به نزد احمد شاه» و از نظر غایب شد، من معنی این جمله را نفهمیدم و چندی بعد نزد اعلیحضرت به منصب توپچی باشی رسیدم، و امروز که محکوم به اعدام به زیر پای فیل و سپس به دهن توپ بسته شدم در نظرم همان شخص آمد و با اعصای خود بطرف فیل اشاره کرد و فیل دور شد، سپس وی ابریق «ظرف سفالین نوله و دسته دار برای آب» آبی را به دهن توپ بریخت و توپ کاگر نشد.

د پانو شمیره: له ۱ تر ۲

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنی دلیکنیزی بنی پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له الیرلو مخکی په خیر و لولئ

بعد از استماع بیانات عبدالرحمن خان توپچی باشی فرمودند: این بار او را حبس کنید تا حضرت میرصاحب حاضر نشود او را رها نخواهم کرد. همینکه میرصاحب به دربار احمدشاه بابا حاضر و التماس رهایی عبدالرحمن خان را نمود و احمد شاه بابا عبدالرحمن توپچی باشی را عفو نمودند. جناب میر صاحب یحی قنالی بعمر ۷۲ سالگی در ۱۹۲۱ ق وفات یافت.

خویشی احمدشاه بابا و شهزادگان:

احمد شاه بابا در اثر خویشی با سران قبایل و بزرگان اقوام معروف همکاری خویشاوندان را جلب نمود، از اینرو برای خود و پسران خویش از اقوام و مذاهب مختلف زن گرفت و توانست بدین وسیله آرامش نسبی را برقرار سازد چنانکه تاریخ حسین شاهی مینویسد: احمدشاه درانی در دهلی مقام نمود و «حضرت بیگم» صبیبه اعلیحضرت محمدشاه گورگانی را به صلاح عالمگیرثانی به عقد خود درآورد. این وصلت باعث استحکام رشته اتحاد و یگانگی، اتفاق و اعتماد دو خاندان سرشناس و مقتدر گردید دختر عالمگیرثانی را با تیمورشاه پسر ارشد خود عقد نمود که رابطه یگانگی و قرابت را با خاندان تیموریه استوار ساخت.

علت کسرت ازدواج تیمورشاه درانی این بود که یک تعداد زنان به انتخاب پدرش احمدشاه بابا، به نسبت استحکام محبت با سران هر قبیله و تعداد دیگر در اثر معرفی و پیشنهاد سران قبائل که در قدیم رواج بود و آنها دختران زیبا و نیکوسیرت خود را در میان محفه «تخت روان» نشانده به دولت سرای پادشاه و در میان منجم «خرگاه بزرگ» سرداران جاه و جلال اعلیحضرت میرسانیدند.

تیمورشاه درانی ۱۴ زن در حرمسرا داشت، بقولی تعداد ازدواج تیمورشاه اعم از نکاحی و صورتی به اساس روزنامه‌چیه خاصه خودش به ۳۰۰ نفر به حساب آمده است. از زنان رسمی اش ۳۴ پسر و ۱۳ دختر بجاماند. نورمحمد خان بابری پدریکی از همسران زمان شاه پس از نزدیکی به دربار که پله های رسیدن بقدرت راطی میکرد حینی شروع توطئه های درباری اوبه امر زمان شاه اعدام گردید. همچنین در ۱۲۱۶ ق در اثنای ورود شاه محمود درانی، بهرام خان والی سیستان از وی استقبال گرمی کرد و دختر خود را به حباله نکاح شهزاده کامران پسر او درآورد و منصب سرداری به خود کمایی کرد.

وزیر شاه ولی خان:

بیگی خان خسر احمدشاه بابا یکی از منتفیزین پوپلزاری بود که بنام وزیرشاه ولی خان بامیزی شهرت داشت. پس از مرگ احمد شاه بابا، نواسه خود «شهزاده سلیمان» را به پادشاهی برگزید که با مخالفت شهزاده تیمورو روسای قبایل مخالفش مواجه گردید تا آنکه او را به قتل رسانیدند و بعداً شهزاده سلیمان را کور کردند.

قضاء:

در زمان سلطنت اعلیحضرت احمدشاه کبیر قباله ها بشکل ابتدایی مروج گردیده بود ولی فاقد ثبت و محفوظ در دیوان قضاء بود و در هنگام ادعا مدار حکم سلطان یا قاضی قرار می گرفت. در عهد اعلیحضرت تیمورشاه وزارت های داخله و عدلیه تحت یک عنوان قرار داشت، سپس وزارت عدلیه تحت عنوان «مدارالمهام» که علاوه از وظایف محاکم شرعیه برخی از وظایف وزارت داخله را به دوش داشت. وزارت عدلیه توسط خان علوم یا قاضی القضاة، قاضی فیض الله خان دولت شاهی بود که حثیت وزیر عدلیه و مشاورت شرعی را در دربار بعهده داشت. در عصر شاه محمود دارالمهام بنام دارالقضاة تبدیل گردید و دائره آن وسیعتر شد و در رأس آن محمد یوسف خان به حیث قاضی القضاة اجرای وظیفه می نمود. در عهد شاه زمان علاوه بر محاکم عدلی آنوقته دیوان دیگری بنام دارالعدالت تحت ریاست داروغه عدالت مولوی احمد خان اداره میگردد که نام های خان علوم و امیر دارالقضاة نیز به آن اطلاق میگردد و مولوی فیض الله خان قاضی حکومت تیمورشاه به حیث قاضی القضاة مقرر شد. در همین دوره علاوه بر محاکم عدلی، دیوان دیگری بنام دارالعدالت بریاست داروغه عدالت مولوی احمد خان اداره میگردد. باید علاوه کرد که قضاة بشکل امروزی ناشی از انعکاسات دول اسلامی در افغانستان میباشد.

در عصر امارات امیر عبدالرحمن خان یک محاکمه عالیتر در کابل تأسیس و ۱۲ نفر اعضای آن تحت ریاست یک نفر قاضی القضاة اجراءت مینمودند و ۴ نفر از اعضای مذکور نایبان قاضی القضاة امور قضاوت را در غیاب قاضی القضاة اجراءت مینمودند. لازم به یادآوریست که امیر مذکور مالیات جدید بر ازدواج وضع کرد مثلاً از هر نکاح باکره ۱۲ روپیه و ۳۰ پیسه و نکاح بیوه ۶ روپیه و ۳۰ پیسه مالیه گرفته میشد همچنین ۲ روپیه در اجرت ملای ناکح و یک قران قیمت تکت نکاح نامه گرفته میشد.